

Генезис елітної освіти у Великобританії на прикладі школи Рагбі

Тетяна Коляда

Система освіти кожної країни на шляху свого становлення проходить певні періоди. Освіта вбирає в себе усі особливості тієї чи іншої епохи, намагається відповідати вимогам того чи іншого періоду, стимулює розвиток країни і є основним осередком прогресивних ідей, постає перед проблемою організації належного рівня навчання у середніх школах. У статті розкритий генезис елітної шкільної освіти на прикладі елітної (елітарної) школи Рагбі у Великобританії, максимально стисло в часі розкрито ті процеси, які на охоплювали не одне століття.

Ключові слова: елітна (елітарна) школа Рагбі, періоди розвитку, система будинків, система тьюторів, система перфектів, відомі випускники.

Система освіти кожної країни на шляху свого становлення проходить певні періоди. Освіта вбирає в себе усі особливості тієї чи іншої епохи, намагається відповідати вимогам того чи іншого періоду, стимулює розвиток країни і є основним осередком прогресивних ідей [7, с. 1]. Україна постає перед проблемою організації належного рівня навчання усередніх школах, що є одним з основних важелів забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Тому на прикладі генезисе елітної (елітарної) школи Рагбі у Великобританії можна максимально стисло в часі і чітко простежити ті процеси, які на європейському континенті охоплювали не одне століття.

Теорії та феномени елітної освіти розроблялись Аристотелем, Конфуцієм, Платоном, Г. Гегелем, Ф. Ніцше. Великий внесок у вивчення англійської школи внесли: В. Аранський, В. Лапчинская, К. Назарьева, А. Сбруєва, І. Марциновський; історія школи охарактеризована у роботах Д. Фіша, П. Мижуєва. Проте аналіз наукових досягнень вчених показав, що в Україні недостатньо розкрито процес розвитку елітної школи у Великобританії Цим зумовлений вибір теми нашої статті.

Мета статті – розкрити генезис елітної освіти у Великобританії на прикладі елітної(елітарної)школи Рагбі.

Школа Рагбі є однією із найвідоміших та найстаріших приватних шкіл у Великобританії. Вона знаходиться у місті Рагбі, що недалеко від Лондона (графство Уорікшир). Школа заснована на благодійні кошти власника бакалійних лавок Лоуренса Шеріфа у 1567 році, на території парафіяльної церкви. За заповітом засновника, школа мала бути безкоштовною для хлопчиків з Рагбі та Браунсовер. Майстер школи повинен бути чесним та стриманим, можливо магістром мистецтв, проживати на території школи та мати гідну заробітну плату. Також, при школі повинні були проживати чотири жебраки, які повинні були щотижня отримувати кошти за виконані господарські роботи. Школа повинна мати піклувальників. Витрати мали покриватися за рахунок пожертвування у церкві та частково за

оренду прилеглих земель Conduit Clouse. Так як котеджі та богодільні були у руйнівному стані, будівництво школи тривало до 1574 р., уже після смерті засновника [11, с. 10–14]. Посилаючись на дослідницю К. Назарьєву, спробуємо охарактеризувати періоди розвитку елітної шкільної освіти [5, с. 48–55], на прикладі цієї школи.

I період – період становлення «паблік скулз» (XIV–XVII ст.)

Відомо, що на період XVI ст. освітою опікувалася церква та основним завданням у школах була підготовка духовенства. Вони поділялися на:

Монастирські – існували при монастирях;

Соборні – існували при церковних центрах, де перебували голови єпархії;

Школи церковного співу (choir schools) – де навчали церковних хористів;

Граматичні школи (grammar school) – де вивчали латинь, для проведення церковних служб [1, с. 4–5].

Як ми дослідили, школа Рагбі була заснована як благодійна, церковна граматична школа для хлопчиків, характерними особливостями якої були:

- Зв'язок з університетом (Кембриджським);
- Наявність інттернату (хлопчики жили при школі);
- Наявність ради піклувальників.

Діти вивчали стародавні мови та рахунок, читали та зазубрювали псалми. Тут царювала жорстка дисципліна [1, с. 5–6]. Позиція панівної на той час англіканської церкви була закріплена законом 1662 р. (Act of Uniformity), згідно з яким усі школи, засновані на благодійні кошти («паблік скулз») були оголошені її власністю. Історія перших днів школи характеризується низкою судових процесів між нащадками засновника. Школа була порівняно невідомою до винесення остаточного рішення суду у 1667 р.

II період – період розвитку (XVII–XIX ст.)

Схоластичний устрій тривав у школі до епохи Відродження, яка внесла зміни у зміст освіти: у школі почала викладатися математика, астрономія та географія. Англійська буржуазна революція XVII ст. послужила підґрунтям для встановлення конституційної монархії. Особливо загострився процес розшарування суспільства, що і призвело до аристократизації «паблік скулз». Такі зміни торкнулися і Рагбі, де виникають шкільні бунти. Тут царювала лінь, потіха та неповага до праці [3, с. 188]. Поступово діти з бідних сімей витіснялись дітьми заможних родин, які бачили перевагу у навчальному та виховному процесі школи [5, с. 54]. Але школа так і називалась «паблік скулз», хоча і не була уже суспільною в прямому значенні цього слова. Плата за навчання була занадто високою.

III період – період посилення інтеграційних процесів (XIX – поч. XX ст.)

Реорганізація у школі почалася у XIX ст., коли директором став Т. Арнольд (1829–1842 р.), випускник Вінчестера. Він закінчив Оксфордський університет та отримав диплом Доктора богослов'я (1817 р.); був почесним професором історії при Оксфордському університеті (1828 р.); вважається основоположником системи тьюторів та одним із найбільш яскравих реформаторів [4, с. 221–222]. Т. Арнольд розвинув ідею Дж. Локка виховання «джентльмена-християнина», визначивши ідеал випускника «паблік скул». Його головні зусилля були направлені на те, щоб не допустити розмежування соціальних класів серед учнів (знаті та буржуазії). Пріоритетними напрямками було виховання вірності, самопожертвування та покори владі. Завдання для школи визначені так:

- 1) виховувати в душі релігійної моралі;
- 2) виховувати джентльменську поведінку;
- 3) розвивати розумові здібності.

Погляди доктора Арнольда на методику викладання зробили чималий вплив на практику усіх «паблік скулз» [10, с. 10–13]. До кінця ХІХ ст. практика тілесних покарань у «паблік скулз» була практично скасована. Щоб змінити моральне обличчя школи, потрібно було не тільки удосконалити систему самоврядування, але також розширити повноваження вчителів. Т. Арнольд запровадив новий тип організації шкільного життя – систему «будинків». «Будинком» називали об'єднання учнів, що охоплювало дітей різного віку, від наймолодших до випускників. Система «будинків» стала унікальною особливістю англійських «паблік скулз» і незаперечним досягненням у практичній діяльності Т. Арнольда. Але одного директора виявилось недостатньо, йому були потрібні помічники. Він шукав їх серед своїх підлеглих, вчителів, роль яких до того часу обмежувалася лише викладанням. Такі вчителі («тьютори») стали очолювати окремі «будинки» [6, с. 104–107]. Для того, щоб його учні навчалися повелівати, було введено систему «префектів». Її суть полягала у тому, що старшокласник мав перевагу над учнем молодшого класу, як у армії чи на флоті [9, с. 220]. Безсумнівно, що Т. Арнольду вдалося об'єднати учнів і вчителів та підняти учительський статус. Завдяки його впливу сформувався культ атлетизму, та зросла популярність школи «Регбі», піднялась на новий рівень консолідації та одною з перших увійшла у створену організацію – Асоціацію директорів [4, с. 87]. Він започаткував та зміцнив використання ігор і спорту (гра рагбі, яка зародилася тут у 1823 р. футбол, крикет, гребля та інші). Т. Арнольда вважають основоположником реформації, який створив таку модель «паблік скулз», якою ми бачимо її сьогодні. Важливу роль для школи відіграв Закон для приватних шкіл (Public schools Act) від 31 липня 1868 р., який звільнив Рагбі та ще 8 шкіл такого типу від контролю з боку держави та гарантував їм незалежність, зобов'язував кожную школу мати піклувальну раду, а також вказав на недоліки у навчальних програмах. Школі було рекомендовано відмовитися від класичного навчання на користь більш утилітарного курсу, що включає дисципліни природничого циклу [12]. Зміни торкнулися також умов організації навчання. Іспити, що проводилися кілька разів на рік, чітка система «оцінок» за заслуги були інструментами посилення академічних успіхів, що дозволяли випускникам вступати до університетів. Не можна не виділити період 1944 р., коли був прийнятий Закон про освіту (Education Act) від 3 серпня 1944 р., (закон Флемінга), згідно з яким «Рагбі» повинна була виділити 25 % свої місць для державних початкових шкіл [8]. Але такий проект виявився лише побажанням, адже важливою перешкодою стало фінансове питання.

Період постійного удосконалення та реформування (ХХ – поч. ХХІ ст.)

З плином часу школа поступово реорганізовувалася. Однією з основних особливостей є те, що з 1976 р. школа почала приймати дівчаток з шостого класу, але змішане навчання у Рагбі впроваджене у 1995 р. Серед відомих її випускників можна назвати таких: Метью Арнольд (письменник, публіцист), Льюїс Керол (філософ, математик), Джон Гілпесі (поет), Руперт Брук (поет), Невіл Чемберлен (політик), Салман Рушді (письменник, критик, публіцист), Вільям Уебс (батько спортивної гри регбі).

Нині Рагбі – школа денна, змішаного типу, пансіон; відома своїми традиціями та випускниками у всьому світі. Навчаються хлопчики та дівчатка віком від 11–18 років. Шкільне співтовариство ділиться на 15 будинків (8 – для хлопчиків, 7 – для дівчаток). Кількість учнів становить 830 осіб. Шкільна форма є обов'язковою: синій джемпер та темні брюки для хлопчиків, та синій джемпер та довга темна спідниця для дівчаток. Девіз школи «Orando Laborando» (від Ora et labora) – «Молись та трудись». У школі існує товариство випускників Рагбі. Школа є елітарною, так як плата за навчання та якість освіти у якій є дуже високими [6].

У підсумку, елітна шкільна освіта пройшла складний історичний процес реформування. Так школа Рагбі з благодійної і грамагичної перетворилася у елітну (елітарну), рівень якості освіти у якій, як і плата за навчання є надзвичайно високими. На протязі свого існування школа відповідала духу епохи зазначених періодів, та вирішувала низку соціально важливих завдань. На подальші розвідки заслуговує дослідження генезису елітної освіти на прикладі інших елітних (елітарних) шкіл у Великобританії.

Список використаних джерел:

1. Аранский В. С. Система народного образования в Англии / В. С. Аранский, В. П. Лапчинская. – Москва : Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1961. – 176 с.
2. Деможжо З. И. Средние учебные заведения в Англии и Шотландии / З. И. Деможжо, Г. Монтулчи. - М., 1870. – 188 с.
3. Марциновский И. Б. Английские публические школы (привилегированные школы интернатного типа) / И. Б. Марциновский. – Ташкент : ФАН, 1966. – 140 с.
4. Мижухев П. Г. Очерк развития и современного состояния образования в Англии / П. Г. Мижухев // Русская школа. – 1897. – № 3. – С. 87.
5. Назарьева К. В. Развитие элитного школьного образования в Англии : дис. ... канд. пед. наук / Назарьева К. В. – Архангельск, 2007. – 207 с.
6. Нова енциклопедія Рагбі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Rugby_School.
7. Правдівцева Ю. С. Развитие системы загалной средней освіти США в период передінформаційного суспільства [Електронний ресурс] / Ю. С. Правдівцева // Педагогична наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – 2008. – Вип. 2. - Режим доступу : http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n2_2008.
8. Education Act, 1944. 7&8G.O.6.Сн. 31, Put III.
9. Encyclopedia of Education. Edited by Paul Monroe, NY., 1926. - Vol. 1. – 220 p.
10. Fitch J. Thomas and Matthew Arnold and their influence on English education / J. Fitch. –

London : Heinemann, 1899. – 277 p.

11. *Rouse W. H. History of Rugby school / W. H. Rose, H. Stree. – Covent : W.C. - 1898. - 375 p.*
12. *Public schools Act // An. Act to make further Provision for the good Government and Extension of certain Public Schools in England. [31st July 1868.] C A P. CXVIII.*